NOVICE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvarí.

Izhajajo vsako **sredo** in **saboto**. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII. V Ljubljani v sredo 12. septembra 1855. List 73.

Sadjoreja v našem cesarstvu.

Vsak gospodar naj raji obdeluje take pridelke, za ktere ne potrebuje veliko dnarja in ki se mu dobro splačujejo.

Če izvzamemo svilorejo (rejo židnih gosenc), se menda nobena stvar tako dobro ne splačuje in tako malo kapitala ne potrebuje, kakor sadje. Pojdi, prijatel, le po tacih deželah, kjer je sadjoreja na visoki stopnji, to je, kjer veliko žlahnega sadja pridelujejo, in primerjaj te dežele z drugimi, kjer sadja ni, boš pač zapazil na pervi pogled velik razloček.

Noben dar božji ne potrebuje tako malo dela in malo kapitala kakor sadje, in noben pridelk se ne spravi v prid na toliko viž kakor sadje. Reči pa moramo, da to veljá le bolj od žlahnega sadja in res nespametno je, ako gospodar na tistem prostoru, kjer bi lahko žlahno sadje imel, ima le slabo, malo obrajtano.

Ako manj premožen gospodar vprega guro v svoj voz ali pa medlega vola v plug, — ako si redí ovce z borno volno in krave, ki mu malo mleka dajejo, je sicer vse to slabo in žalostno, pa ni mu še zameriti, ker nima dnarja, da bi si omislil žlahno, dobro in lepo živino, in če bi jo tudi imel, s čim jo bo obilo redil?

Al pri sadji je to vse drugač. Žlahno sadje pridelovati, ne prizadeva nič več stroškov, kakor slabo. Žlahno drevo ne potrebuje druzega prostora kakor slabo; žlahno drevo je še prej rodovitno in več sadú donaša. Vsi večji stroški, ki jih prizadene žlahno drevo memo slabega, sole, da si oskerbí žlahnih cepičev, in recimo, da dá pol krajcarja za eno drevo. Tako drevo je potem 30 do 50 let rodovitno; požlahnjenje divjaka z žlahnim cepičem je v malo minutah opravljeno; oveza ne veljá veliko in ilovca in kravjek, s kterim se zamaže cepljenec, še manj.

Čuditi se je res, da razun tepk in češpelj omikane ljudstva še kako drugo drevo terpé v svojih vertih kakor požlahnjeno, ktero eno in tudi 2 leti pred rodí kakor nepožlahnjeno.

Koliko svetá je še, ki bi se z velikim pridom dal zasadati s sadjem. Na enem oralu je dosti prostora za 100 sadnih dreves, ki v pravi visokosti ne škodjejo ne polji ne senožetim. En oral zemlje pa zamore zraven druzega pridelka še lahko na sadji vreči 100 fl., zakaj od 100 dreves se zamore rajtati na leto, eno k drugemu, po 150 vaganov, in če vagan proda le po 40 krajc., znese to 100 fl.

Recimo, da v našem cesarstvu od 10.000 štirj. milj rodovitne zemlje bi se le 100 štirj. milj določilo za sadje, in čudili se bomo zvediti, da bi potem le samo sadje verglo eno leto k drugemu okoli 100 milijonov gold. Speča se pa sadje lahko sirovo in suho, in je za jéd in pijačo (za vino in celó za žganje).

Naše cesarstvo kupuje vsako leto več tavžent centov suhih češpelj iz Turčije. Pred 10 ali 15 leti je veljal cent 4 fl., sedaj velja 10 fl. Ali nas ne smé sram biti, da naše cesarstvo si še češpelj ne pridela toliko, kolikor jih potrebuje, in da vsako leto mora toliko dnarja za nje iti na ptuje.

In koliko slivovica in češnjevica bi se za dober dnar lahko spečalo v ptuje dežele, namesto da ga sedaj kupujemo!

Veliko bi še lahko povedali od dobička, ki bi si ga lahko vsaka dežela naklonila po pridni sadjoreji — umnim gospodarjem bo že to zadosti.

Naj bi se več gorčice (ogeršice) sejalo.

Mokriški grof Auersperg so nam naročili, naj bi po „Novícah“ našim kmetovavcem svetovali, da bi se bolj poprijeli ogeršice (Rüps) zato, ker je zlo rodovitna, je dan današnji gotov dnar, ker je čedalje več oljarij tudi v naši deželi, in ne moti naše navadne dvojne setve. Po reži, pšenici ali tudi ovsu se v jeseni njiva izorje, povleče, potem pognojí, gnoj podorje in goršica seje; okopana sicer bolje plenja, pa ni ravno treba, da bi se mogla okopavati; mesca rožnika je zrela, da je potem še dosti časa, ajdo sejati. Mokriški grof so lansko jesen ob sv. Mihelu 6 austrijanskih oralov (johov) posejali z 1 vaganom (dvema mernikoma) skor plesnjivega semena, da so se bali kaj bo, — in so pridelali letos 112 vaganov lepe ogeršice.

To je pač lep pridelk, kteri, če bi ravno vselej in povsod tako obilen ne bil, vendar očitno poterjuje, kar gosp. fajmošter Zalokar v bukvah „umnega kmetovanja“ pravijo, „da gorčica je vredna, da bi se pri nas, kjer toliko rada raste, zlo in dvakrat v letu sejala. Rahlo, dobro zemljo ljubi, kakor je za rež in ajdo, pa tudi v slinjevki storí; je zimka in jarka, zimka se seje v jeseni mesca kimovca ali kozoperska, jarka spomladi ali pa z ajdo vred; zimka zorí proti koncu majnika, jarka z repnim semenom ali malo prej, ajdovšica pa z ajdo. Žanje se malo v moči, da se zernje ne trosi“.

Gospodarske skušnje.

* Hišna gospodinja bi rada včasih z oljnato barvo nabarvane (poštrihane) pa že zlo umazane vrata, omare, okna ali kako drugo pohišje počedila, zato jih zmiva z mjilom (žajfo) ali lugom in s kertačo riba. Res je, da se očedi tako umazano pohišje, al oljnata barva in firnež zlo terpita. Veliko bolje je, take stvarí čediti s salmjakovcem (Salmiakgeist); vzame se v ta namen navadnega salmjakovca in pa šestkrat, osemkrat ali pa desetkrat toliko vode (deževnice ali pa druge tekoče vode), s ktero se salmjakovec pomeša; s to salmjakovo vodo se umije z gobo ali kertačo umazano pohišje. Tudi z olejnih podob, če so jih muhe zlo umazale, se spravi nesnaga lahko in brez vse škode, ako se umijejo s salmjakovcem, ki je bil zmešan z desetkrat več vode.

* Driska pri teletih se po novih skušnjah ozdravi, ako se akacijno perje ali tudi akacijne

mladike na vodi skuhajo in ta akacijna voda jim večkrat piti daje; v terdovratni driski tudi brizglje (klištire) s to vodo pomagajo. Pa tudi večji goveji živini, kadar jo driska žene, pomaga akacijna voda, če se živina zraven tega še na gorkem derží.

Kemijski pomenki za vsakdanje življenje.

Po J. Fausten-u spisal J. Pavalec.

Kaj se godí, kadar kaka stvar gorí.

Kadar kakošna stvar gorí, je to kemijska prigodba, ker goreti nič druzega ni, kakor da se zračni kislic zedinuje z ogelcom in z vodencom gorljivih stvarí. Če okoljnosti pripuščajo, ima kislic do nekterih stvarí toliko moč, da ali hipoma ali bolj počasi že pri navadni gorkoti se unamejo. Ker se pa naša navadna kurjava le ne rada sama po sebi s kislicom veže, zatega voljo moramo pripomoči, da se to lože zgodí, in kadar se je zgodilo, da podpiramo unémo. Treba je tedaj, da užgemo derva ali šoto ali premog in vsako drugo kurjavo, to je, da jo razgrejemo do neke stopnje in po tem hitro sprožimo kemijsko premembo.

Vsakemu je znano, da nektera kurjava se rajše in ložeje užgè memo druge, tudi če na vodeni zapopadek ne pazimo, in če so vsi deli enako veliki in na tanko si podobni. Uzrok tega je večja ali manja gostoba, s ktero so sleherni naj manjši deli med seboj zjedinjeni; potem pa tudi kemijska zložnost in znesek vodenca. Če vodenec osnovo gaznih zvez z ogelcom pripustí, se ogenj tem rajše uname, tem več se v istem času takošnih gazov osnuje.

Kakor hitro pa se je ogenj unel, potem sam po sebi gorí dalje, dokler je kaj gorljivih stvarí in pristop zraka do njih ni zaderžan. Namesto zgorelega zraka priteka namreč od vsih krajev drug zrak in popravlja po gorenji popačeno ravnovago. Gorkota pa napreduje in seže tudi po druzih delih kurjave, ki še zdaj ne gorijo, ktere pa že pripravlja na to, da se pozneje unamejo in ogenj dalje podpirajo.

Po tem poti zgine malo po malem les, šota itd., in na zadnje ničesar druzega ne ostane, kakor trohica pepéla, to je, parsteni deli, ki se s kislicom preminoč ne vežejo. Po vsem tem je podoba sicer zrušena, deli vendar so celi; kajti narava gospodari z vsem, kar se v njej znajde, tako dobro in modro, da čisto nič v pogubo ne gré. Tedaj se tudi pri gorenji nič ne zgubí. Če vjamemo ogelnokislino in vodo, ki se pri gorenji narejate, se lahko prepričamo, da imate ravno toliko ogelca in vodenca v sebi, kolikor je znesla teža lesa ali ktere druge kurjave.

Vsako kemijsko zjedinjevanje se godí po točnih, nepremenljivih težo-razmerah. Ako je nam tedaj znano, iz česa je kurjava zložena, nam je mogoče natanko zvediti, koliko je treba kislica, da kurjava čisto zgorí. Ob enem pa smo našli s tem tudi množino toplote, ki se bo pri gorenji te kurjave izbudila; kajti ta se ravná po množini kislica, ki zgorí.

Te toplote pa gré veliko v zgubo. Dosti toplote je namreč treba za vsoparenje vode, ki je v vsaki kurjavi, kakor smo že gori vidili. Zategavoljo pa tudi sušimo vsako kurjavo, preden ž njo kurimo. Na dalje se zgubiva toplota pri gorenji tudi zategadel, ker vès zrak ne zgorí, temuč le mala trohica, kajti med peterimi deli podnebnega zraka je le eden kislica, ki gorí, drugi štirje gnjilca pa odpuhtijo in odpeljejo dosti toplote. Ravno to storite tudi ogelnokislina in voda.

Množina toplote je sicer pri kurjavi nepremenljiva, al ne vendar stopnja gorkote ali temperatura, kajti ta se ne ravná samo po množini kislica, ki zgorí, temuč tudi po času, v kterem se to zgodí. Temperatura je tedaj pri kurjavi toliko veča, kolikor hitreje je narastla, ali kolikor hitreje je kurjava gorela; kajti vsaki bo lahko zapopadel, da ni vse eno, ako en funt oglja pol ure, ali pa dve celi uri gorí. Vse to pa spet izvira od tega: kako hitro kislic priteka. Če se to le po malem godí, celó tiste stvarí, kterih se ogenj rad prijema, n. pr., slama, šibje itd. le počasi gorijo in zlo malo gorkote dajejo, ki pa drugači, če hitro gorijo, v kratkem času naj več gorkote dadó. Prav goste stvarí pa, ktere le nerade gorijo, dajejo dalje zlo dosti gorkote, če le kislic dosti hitro priteka. Zategavoljo pa delamo iz lesa, šote in premoga (kamnenega oglja) oglje. Čeravno pri tem zraven vode in druzih gorenju škodljivih delov tudi nekoliko vodenca in ogelca odpuhtí, je kurjava, ki nam je pod podobo oglja ostala, vendar dosti gostejša, in da, ako kislic prav priteka, večo stopnjo gorkote, kajti v istem času več kurjave zgorí. Šoto in premog v oglje premenjati, je tudi zategadel koristno, ker ob enem tudi škodljivo žveplo iztiramo.

(Konec sledí.)

Starozgodovinski pomenki.

Sveto indiško figovo drevo in njega pomen na noriških rimskih kamnih.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Na koncu tega članka še moram omeniti, s kakošno nemarnostjo in nezvestostjo sta naša domača starinoslovca Muhar in Knabl podobe štajarskih kamnov in druge slikarije zrisala ali zrisati dala. Tako je, na primer, Muhar gori omenjeno podobo Kersnika, rastečega iz Ashvate, brez kril zrisal; namesto figovega venca, kterega je Knabl prav popisal pa slabo zrisal, je Muhar napravil kopito, namesto ribo-konja pa ribo-draka in namesto rib dva šaplja ali traka (Bänder). Nič bolja ni risarija Knabelnova, kteri tudi kril ni pogledal, čeravno so lahko zapaziti. (Glej Knabelnovo krivo tolmačenje v knjigi „Schriften des historischen Vereins von Innerösterreich str. 48 Nr. $^{31}/_{54}$ in slabo risarijo v ravno tistih bukvah, tablo VI. $^{31}/_{54}$).

Že večkrat smo čuli tožbe o tej nezvestosti, tedaj tukaj očitno izustimo željo, naj bi se nasprotniki naših terdenj o pravem času prepričali o resnici naših besed, zakaj slike, ktere mi svoji knjigi priložili bodemo, se v dosti delih bitno razločujejo od Muharovih in Knabelnovih risarij. Mi smo vse podobe sami natanko pregledali in seboj imeli umnega slikarja, kteri se je po primerjanji izvirnih del z Muharovimi in Knabelnovimi posnemami tudi prepričal o nezvestosti nju posném. In tako se v vsaki deželi godí; tudi koroških spominkov podobe, ktere sta oskerbela pridna in učena prijatla koroškega starinoslovja grof Kristalnik in žlahni Jabornik niso v vsih delih zveste, čeravno so z večjo pazljivostjo zrisane, kakor štajarske slikarije.

Tudi podobe, ktere nam je časopis historiškega kranjskega družtva prinesel, so zlo poveršne, tako je, na priliko, leskovški sedatus prava karikatura proti originalu.

Dobro bi bilo, da bi zgodovinske družtva na Kranjskem, Koroškem in Štajarskem dva moža razpošiljale, enega razumnega slikarja, drugega poznatelja rimskega in gerškega in indoslovenskega starinstva, da bi tako zveste posneme (kopije) dobili. Zob časa že hudo gloje na teh podobah; ne bo dolgo terpelo in ne bode se več poznalo, kakošne podobe ali kinčarije so bile na kamnu. Razun tega je tudi še zmiram toliko razbojništva (vandalizma) na svetu, ktero vse pokvaruje in zamazuje. Bil sem lani v Ptuji — serce me je bolelo viditi, kako je neki prevzetnik podobe s plavo barvo zamazal, kako so kamne razmetali in poterli.

Čmu so zgodovinske družtva, ako jim ni za ohranjenje klasiških starin mar? Pa tudi slabo znamenje je, ako nima mesto toliko ponosa in ljubezni domovinske, da bi spominke nekdanje slave in izobraženja predstarišev v

časti imelo in jih varovalo pogina. Prijatli starinoslovja skerbite za vzderžanje teh spominkov, kteri so edine spričbe za staro zgodovino, ktero imeti moramo, ker brez zgodovine ne bodemo nikdar do tiste domovinske ljubezni dospeli, ktera je potrebna, ako hočemo domovino poslavljati z deli umetnosti, slovstva in občekoristnih zavodov.

Slavna naša vlada je pač lepo delo učinila, da je v vsaki deželi izvolila odbore za ohranjenje starih spominkov; naj bi ti svoje važno sporočilo zvesto spolnovali in naj bi jih pa tudi o tem verlo podpirali vsi, kterim je mar za domačo zgodovino!

Novičar iz austrijanskih krajev.

Iz Dunaja smo žalostno novíco prejeli, da gosp. France Jeriša je ondi za kolero umerl. Nadepolni mladeneč — bil je še le 26 let star — ki se je zdaj po doveršenih pravoslovnih šolah pripravljal za gimn. učiteljstvo, je bravcem „Novíc“ po mnozih lepih spisih in pesmih tako dobro znan, da lahko sami cenijo veliko zgubo, ki je s smertjo njegovo zadela slovensko slovstvo. Po pravici poje na grobu prerano umerlega domorodca gosp. Prostoslav Šmarski žalostinko:

Žaluj! saj čuješ še, o Vila draga,
Njegove strune sladko-mil'ga glasa,
Ki v serce vlila ga ljubezen blaga
Do doma in slovanskega parnasa!

Iz Prage nam je gosp. prof. dr. Strupi naročil: naj razglasimo serčno slovó vsim njegovim prijatlom in znancem, od kterih se osebno, kakor je želel, ni mogel več posloviti. „Naj me ohranijo, kakor jez njih, v prijaznem spominu!“ — se glasí še posebno njegovo sporočilo.

Iz Celovca razglaša koroški časnik, da dosihmal se ni na Koroškem še nikjer drugod kolera prikazala, kakor v Borovljah (Ferlach) in okolicah njenih.

Iz visocega Gorenskega 8. sept. —r. Pri nas se je, hvala Bogu, letošnja letina prečej dobro obnesla, ozimina rež je kaj lepega zerna, in tudi še precej dobro zdaja; tudi jaro žito, ječmen in pšenica, kjer ga ni ploha preveč poderla, se je dobro obneslo, in tudi čompe (krompir) kaj dobro kažejo in obilen in zdrav pridelk obetajo, če jih kaj sedanja mokrota ne bo pokvarila; pa tudi čompovec (krompirjevec) je na več njivah še popolnoma zelen in zdrav in le po bolj močnih in mastnih njivah prihaja černo pikast in enmalo vení, ki je pa nasprot druge leta že kakih 14 dní po sv. Jakopu začel se popolnoma sušiti. Veseli tedaj upamo, da bo vendar enkrat konec te nesrečne bolezni, ktera je le zato dobra bila, da ljudjé sedaj bolj spoznajo korist tega sadeža. S kakošnim veseljem ga zdaj kuhajo in vživajo! Pa ga je res lepo viditi, kako rumen je in osipen, memo druzih let, ko je bil masten in vès marogast. Zdaj se še le vidi, koliko nam ta sad zaleže; v prejšnih letih, ko je bilo še čomp dosti, si je vsak kmet opital prešičev, da je še po kaka dva prodal in vendar je imel še za se dosti mesa in zabele, — sedanje leta pa je mogel še sam vse to kupovati. Živinske klaje bo pa manj kakor druge leta. Tudi nemila kolera se je pri nas nekoliko oglasila in posebno nektere osebe ženskega spola, manj pa možkega spola napadla; — al ker se jim je naglo s pomočki, ki so jih „Novíce“ nasvetovale, na pomoč prišlo, je bilo kmalo bolje.

Iz okrajne černomeljske 8. sept. —b— Ta teden so obiskovali visoko spoštovani naš deželni poglavar grof Chorinsky velik del dolenske straní. Čeravno ljudstvo v teh krajih ni več tako zlo potlačeno od strahú pred grozovito „ptujko“, ktera naj gré na vekomaj rakom žvižgat! — je vendar prihod preblagega gospoda tudi nas ravno tako serčno razveselil, kakor uboge Notrajnce. Mila domača beseda, s ktero so se tam pa tam pogovarjali z bolniki in tolažili njih reve, je nazočim globoko v serce segla. Ali visoke častí vredni gospod niso prišli le z lepo besedo, temuč tudi z djansko pomočjo, ktere tudi naši kraji obilo potrebujejo. Ne zdí se mi potreba na dalje popisovati ljudomilega obnašanja verlega gospoda, ki se v teh žalostnih časih res skerbljivega očeta skazuje. Čast in hvala takim deželnim poglavarjem; marsiktera duša jih blagoslavlja v sercu svojem in moli: živi jih Bog, da zamorejo delati še dolgo dolgo za dobro in srečo ljudstva!

Iz Planine. Našim siromakom po koleri sta viteza Karol Ferdinand in Konstantin Reyer, blagoserčna tergovca v Terstu, poslala 200 fl.

Iz Krajna 11. sept. — Danes je umerl gosp. dr. Viktor Hradecki, spoštovani advokat tukaj. Umerl je za grižo. Bil je še le 37 let star; zapustil je vdovo s 3 otroci.

Iz Ljubljane. Kmetijska družba je 11. dan aug. prečastitemu tukajšnemu konsistoriju od gosp. predsednika F. Terpinca krajnskim šolam darovanih 50 lično vezanih Zalokarjevih kmetijskih bukev „Umno kmetovanje“ s ponižno prošnjo izročila, naj ono blagovoli razposlati omenjene darila zaznamovanim šolam. Po dopisu od 14. p. m. so svitli knez in škof ljubljanski odgovorili odboru kmetijske družbe, da so radi spolnili željo blagoserčnega darovavca in da se mu tudi oni zahvalijo za ta lepi dar, kteri bo gotovo obilo veselega sadú rodil. Ob enem so svitli knez blagovolili tudi odboru izročiti iztis tistega priporočila, ki so ga razposlali pri ti priliki zastran „Umnega kmetovanja“ vsim nadzornikom krajnskih ljudskih šol, v kterem z iskreno besedo priporočajo te prekoristne bukve vsim učiteljem, da naj se sami podučijo v mnozih razdelkih kmetijstva, da bojo potem tudi v stanu, s pridom podučevati šolsko mladino po kmetih, in tako ne le koristiti domovini, temuč tudi sebi, ker po vis. ministerskem razpisu smejo taki učitelji, kteri so posebno pridni bili v primernem podučevanji kmetijskih razdelkov, posebnih remuneracij pričakovati.

Iz Ljubljane. Dunajsko novico, da so vojni škof Leonhard nedavno poslali 20.000 fl. za krajnske siromake, razjasnuje „Laib. Zeit.“ tako, da to se je že zdavnej zgodilo in da omenjeni škof so bili le poročnik tistega darila, ki ga je daroval neimenovan dobrotnik.

Novičar iz raznih krajev.

Od nove postave zastran sejmov, ktera se bo nek kmalo razglasila, se sliši, da mnogoverstni veliki (letni) sejmi bojo v več razredov razdeljeni; vsak tergovec ali obertnik našega cesarstva smé obiskovati velike sejme in prodajati kar in kakor hoče; tudi iz ptujih dežel smejo tergovci na take sejme priti, toda le na debelo, ne pa na drobno, prodajati, — za sejme bo posebno sejmska gosposka postavljena, in od prodajavcov se bo po razločni razmeri pobirala sejmnína. — Po novem ministerskem ukazu morajo za naprej tudi plačilne bukvice pri graški in dunajski vzajemni asekuracii štempljane biti. — Med pismi, ki jih je zapustil sloveči vremenski prerok iz Jolsve, so našli še prerokovanje za letošnjo jesen, od ktere pravi, da bo lepa in gorka; še o sv. Katarini — pravi — ne bo zlo merzlo. — Od vojske v Krimu so prišle danes važne novíce. Vojskovodja sardinske armade je pisal iz Kadikoja 9. dan t. m. sledeče kratke besede: „včeraj ste francozka in angležka armada napadle Sevastopolj, vse je šlo prav po sreči; terdnjavo Malakov je vzela armada generala Bosqueta; od naše armade, čeravno ni bila pri naskoku, je vendar v grabnih bilo 40 mož ranjenih; Francozi in Angleži so se obnašali z junaško serčnostjo; ponoči so se Rusi nazaj vmaknili; so mesto zažgali, branilnice in poslopja s smodnikom razrušili in ladje v morje potopili“. Ako je to se res — kar se bo kmalo zvedilo — je bila 8. dan t. m.

strašna vojska, v kteri je gotovo na obeh straněh krí kakor v potokih tekla. — Zraven te novíce, ki bo vès svet pretresla, je prinesel telegraf iz Pariza pa še drugo grozovito, namreč da ravno tisti dan zvečer ob poldevetih, ko se je cesar Napoleon v talijansko gledišče peljal, je neki Talijan, kakih 20 let star, s pištolami dvakrat na sprednjo kočijo strelil, pa k sreči se ni nič žalega zgodilo. Hudodelnika so berž zagrabili in zaperli. — Po mnozih laških časnikih se piše, da pride nek 40.000 mož francozke armade v Rim. — 3. dan t. m. se je knez Ladislav Čartoriski z mnogimi unanjimi oficirji iz Pariza podal v Carigrad; pravijo, da bo ondi osnoval regiment turških kosakov, v kterega bo stopilo veliko Poljcov. — Kraljica španjska in kralj gerški sta v žalostni zadregi; storiti morata obá, kar jima ministri velé. Unidan je hotla kraljica pobegniti in zapustiti poglavno mesto; al kmalo se je to zvedilo, in sedaj morajo vsi njeni stari služabniki jo zapustiti, ker se natolcvajo, da so ji hotli pomagati v beg. — „Čas“ poterjuje, da vsled nove pogodbe, ki jo je sklenil rusovski car s sv. očetom papežem, se bojo na Poljskem na izpraznjene škofijske prestole kmalo posadli novi škofje; sv. oče jih bode nasvetoval in car jih bo poterdil. Kaj tacega dosihmal ni bilo navadno pri rusovskih carih, ki so si škofe sami volili.

Oznanilo začetka
podkovijske in živinozdravilske šole v Ljubljani. za 1855/56.

Kdor želí se podkovstva in živinozdravništva učiti, se ima zadnji čas do sv. Lukeža, to je, do 18. dneva prihodnjega mesca oglasiti.

Jemljéjo se v to šolo kovači, ki se vsled cesarske postave morajo podkovstva zdravih, napačnih in bolnih kopit do dobrega izučiti, sicer ne dobé nikdar mojsterske pravíce, — jemljejo se pa tudi drugi, kteri niso kovači, in se želé živinozdravilstva in vsih s tem sklenjenih znanost naučiti.

Šola za samo podkovstvo terpí 6 mescov, — za živinozdravništvo pa celo leto.

Kdor kovačev hoče v to šolo priti, se mora z izučnim pismom (Lehrbrief) skazati, da se je pri kakošnem mojstru že za pomočnika ali ksela izučil; potem še le more stopiti v to šolo, v kteri se učí umetnost prav kovati zdrave, napčne in bolne kopita in kdaj mojster biti. Če tak kovač želí zraven tega se tudi živinozdravništva učiti, se zamore to ob enem skozi celo leto. Če pa ima kdo sina, ki se kovaštva še le za fanta učí, in ga želí v kovačnico podkovijske šole dati, da se tukaj poprej za pomočnika ali ksela izučí in potem še le v gori imenovano šolo stopi, naj se zatega voljo posebno zmeni z mojstrom podkovstva te šole.

Sploh vsak pa, naj je kovač ali ne, ki želí v podkovijsko in živinozdravilsko šolo vzet biti, se mora skazati: 1) z domovinskim listom, 2) s kerstnim pismom, da je naj manj 18 let star, 3) s spričbo svojega gosp. fajmoštra, da je poštene in lepe obnaše, in 4) da zna v svojem jeziku brati in pisati.

Jemljejo se v to šolo ne le Krajnci, temuč iz vsake druge dežele, da učenec le v slovenskem jeziku zna brati in pisati, ker v domačem jeziku se učijo vsi nauki te šole.

Za poduk v vsih znanostih ni učencu nič plačati; učenec ima tedaj le samo skerbeti, da se za čas šolskega leta z živežem od doma ali kako drugač, s stanovanjem in potrebnimi bukvami preskerbí. So hiše na spodnjih Poljanah blizo šole, ktere za majhen dnar jemljejo učence v stanovanje.

Da pa vsak zvé, kaj se bo učil v ti šoli, naznanimo vse nauke te šole v sledečem:

Taki, ki se učé samo podkovstva, se učé v šoli skozi pol leta naj poprej znanstva kopit in parkljev v vsih vunanjih in notrajnih delih, potem znanstvo zdravih, napčnih in bolnih kopit in podkev, ki so za vse take kopita prave in kako se narejajo, in po vsem tem se razlagajo vse kopitne bolezni, kako se ozdravljajo in kako naj kovač take kopita kuje, da premaga bolezen in zboljša in popravi z umnim podkovanjem kopita. Zunaj šole se izurjajo kovači po teh vodilih v kovačnici in bolnišnici. — Vès ta nauk učí kovaški mojster in na dunajski živinozdravnišnici poterjeni živinozdravnik gosp. Skale.

Nauki živinozdravništva pa, ki so razdeljeni na celo leto, so: 1) znanstvo živinskega trupla in njegovih opravil v zdravem stanu, učí gosp. Skale, — 2) znanstvo vsih notrajnih živinskih bolezin in zdravil, učí vodja te šole gosp. dr. Bleiweis, — 3) znanstvo vunanjih bolezin in operacij učí gosp. Skale, — 4) znanstvo zdravilnih, strupenih in druzih rastlin, učí gosp. A. Fleišman, — 5) nauk, kako živini pomagati ob porodih, učí gosp. dr. Bleiweis, — 6) nauk o postavah, ki zadevajo živinsko kupčijo in mnogotere pravde, učí gosp. dr. Bleiweis, — 7) nauk ogledovanja klavne živine in mesa, učí gosp. dr. Bleiweis; — 8) ozdravljanje bolne živine v bolnišnici, učí pod vodstvom gosp. dr. Bleiweis-a gosp. Skale. — Vsi ti nauki so tako razdeljeni, da se končajo v enem letu, ker se v njih le vse to, toda popolnoma razlaga, kar je djansko potrebno.

Zraven teh prav za prav živinozdravništvo zadevajočih naukov se učé učenci živinozdravilstva tudi tistih pripravljajočih znanstev, ktere so za učence pervega leta kmetijske šole predpisane in ktere bojo učili oskerbnik družtvenega verta gosp. fajm. Zalokar; ti nauki so: poglavitne vednosti iz naravoslovja (natoroznanstva) in kemije, in pa živinoreja.

Iz podkovstva so na koncu polleta, iz živinozdravniških vednost pa na koncu leta očitne preskušnje (izpraševanja). Kdor preskušnje dobro prestoji, dobí iz podkovstva patent za kovaškega mojstra, iz živinozdravniških vednost pa spričbo, da se je tega znanstva izučil.

Ako pomislimo, koliko koristnega se zamore priden učenec v enem letu naučiti, in ako se ozremo po deželi in vidimo, koliko krajev je še, ki nimajo pametnega kovača in ne človeka, kteri bi v sili znal pomagati bolni živini in bi s tem se dobrotnika skazoval okolici svoji, sebi pa tudi boljši kruh služil, bomo pač spoznali, kako potrebno in dobro je, da jih gré čedalje več učencev v to šolo, ktere stroški so v kratkem času povernjeni, kadar kovač ali živinozdravniški pomočnik iz šole pride, navdan z vsimi vednostmi, kterih potrebuje v svojem stanu. Želeti je tedaj, da za pospéh domačega prida skerbni možje, ki ta razglas beró, ga dajo vediti takim, ki ga sicer nimajo priložnosti v roko dobiti, in da jim še posebno razložijo korist te šole za njih lastni dobiček.

Zapisujejo se učenci v to šolo v Ljubljani na spodnjih Poljanah.

Glavni odbor c. k. kmetijske družbe v Ljubljani 10. sept. 1855.

Pogovori vredništva.

Gosp. J. K. v Podk.: Vertovcovo občno povestnico zamorejo naročniki „Novíc“ še celo dobiti po določeni ceni.

Milodari,

poslani na Krajnsko za reveže, ki so za kolero zboleli:

Od J. P. v Ljublj. 1 fl.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.